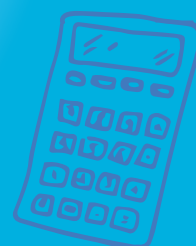
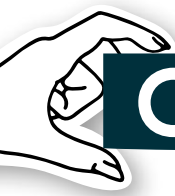

MONEY MAPPING

Adnodd Addysgu

CYFLWYNIAD

Er mwyn galluogi pobl ifanc i ehangu'u medrusrwydd ariannol, datblygwyd Money Mapping i ymgysylltu dysgwyr â dysgu mewn cyd-destun go iawn. Ac yntau'n adnodd sy'n seiliedig ar senarios, ei fwrriad yw ymgysylltu dysgwyr drwy annog sgiliau anhepgor fel arloesi, meddwl yn feirniadol a chynllunio. Wrth wraidd yr adnodd hwn ceir cyfleoedd i bobl ifanc ofyn cwestiynau ystyrlon, dadansoddi a chyfiawnhau penderfyniadau a dod yn ymwybodol o oblygiadau cymdeithasol, diwylliannol, moesegol a chyfreithiol.

Gellir cyflwyno Money Mapping yn hyblyg yn ôl gofynion lleoliadau unigol yn y cyfnod cynradd uwch a'r cyfnod uwchradd is, fodd bynnag, mae'n targedu'r pwynt trosglwyddo o'r ysgol gynradd i'r ysgol uwchradd, sy'n darparu 'eiliad addysgadwy' allweddol.

Mae pedair thema allweddol wedi'u nodi ar ddechrau'r adnodd ac mae pob thema wedi'i mapio yn unol â Fframweithiau Cynllunio addysg ariannol cynradd ac uwchradd. Mae'r fframweithiau'n amlinellu meysydd allweddol gwybodaeth, sgiliau ac agweddau ariannol ar draws y pedwar maes dysgu craidd: sut i reoli arian; dod yn ddefnyddiwr beirniadol; rheoli risg ac emosiynau a deall y rhan bwysig y mae

arian yn ei chwarae yn ein bywydau.

Ochr yn ochr â'r fframweithiau, mae'r adnodd wedi'i greu i fod yn gyson â'r Cwricwlwm newydd i Gymru, sy'n amcanu at ymgysylltu pobl ifanc yn y profiadau, y wybodaeth a'r sgiliau sydd eu hangen ar gyfer cyflogaeth, dysgu gydol oes a dinasyddiaeth weithgar.

Mae'n rhaid i bob cyfle dysgu a gynlluniwyd alluogi dysgwyr i symud ymlaen tuag at y pedwar diben craidd. Maent yn cychwyn y daith i bobl ifanc fod yn:

- ddysgwyr uchelgeisiol, medrus;
- cyfranwyr mentrus, creadigol;

- dinasyddion moesegol, gwybodus, ac
- unigolion iach, hyderus.

Mae strwythur thematig Money Mapping yn cefnogi'r dilyniant hwn drwy archwilio meysydd fel risg (gamblo a benthyca), dewisiadau (pryniannau a newid er mwyn cydweddu), agweddau (deall profiadau a dewisiadau pobl eraill) a gwerth (penderfyniadau'n ymwneud â gwerth am arian/gwerth arian), wrth alluogi dysgwyr i adeiladu sylfaen gadarn o fedrusrwydd ymarferol.

Gall strwythur a chynnwys Money Mapping gefnogi Meysydd Dysgu a Phrofiad penodol hefyd er mwyn hwyluso datblygiad dysgwyr tuag at y pedwar diben. Mae'r rhain yn cynnwys:

MATHEMATEG A RHIFEDD

Gan gynnwys problemau mathemategol a chyfleoedd i ystyried risg.

Y DYNIAETHAU

Gyda'i ffocws yn ymwneud â moeseg, annibyniaeth a lles ariannol.

IECHYD A LLES

Gyda senarios yn ymwneud â phobl ifanc yn mynegi'u hemosiynau ac yn datblygu a chynnal perthnasoedd iach.

PATHFINDER CYMRU

Mae profiadau a dysgu mewn plentynodod a'r glasoed yn ddylanwadau pwysig ar alluogrwydd ariannol yn ddiweddarach mewn bywyd. Mae prosiect Pathfinder yn profi cyflwyno dysgu proffesiynol addysg ariannol yng Nghymru. Bydd hyn yn ein galluogi i gynorthwyo addysgwyr â darparu cyfleoedd dysgu i ddatblygu gwybodaeth, sgiliau ac agweddau, dealltwriaeth ac ymateb i'r dylanwadau hyn. Ariennir prosiect Pathfinder gan y Gwasanaeth Arian a Phensiynau, ac fe'i cyflwynir gan Young Money a chonsortia addysg rhanbarthol Cymru.

SAVINGSTON

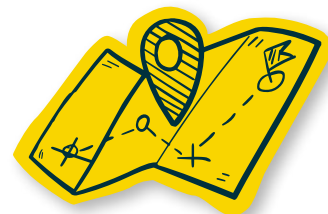
DEBTSVILLE

YOUNG MONEY

Mae Young Money yn cefnogi'r holl addysgwyr i ddatblygu galluogrwydd ariannol y bobl ifanc y maent yn gweithio gyda nhw. Rydym yn ddarparwr gwybodaeth, adnoddau a hyfforddiant ymddiriedus a gwerthfawr i unrhyw un sy'n addysgu plant a phobl ifanc ar sut i reoli arian.

MaPS

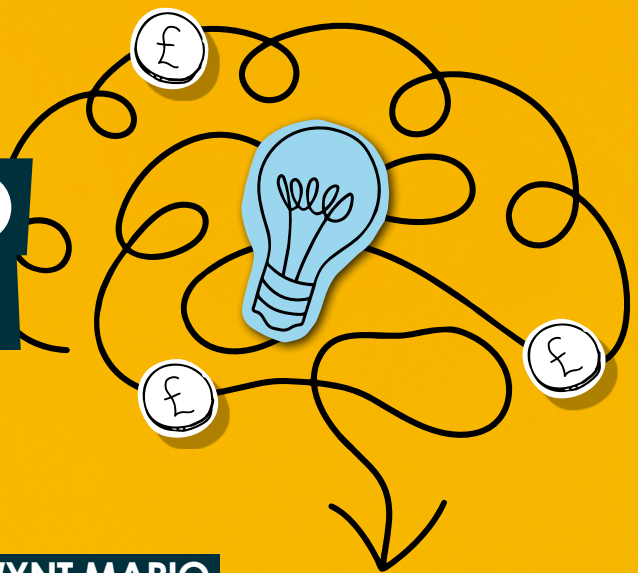

Mae'r Gwasanaeth Arian a Phensiynau (MaPS) yn gweithio i sicrhau bod pawb yng Nghymru a ledled y Deyrnas Unedig yn gallu cael mynediad hawdd at y wybodaeth sydd ei hangen arnynt i wneud y penderfyniadau ariannol cywir iddyn nhw trwy gydol eu bywydau.

Mae MaPS yn arwain ar gyflwyno'r UK Strategy for Financial Well-being, sy'n cynnwys nod i sicrhau bod 2 filiwn yn fwy o blant a phobl ifanc yn y DU (90,000 yng Nghymru) yn cael addysg ariannol ystyrlon. Mae MaPS hefyd yn ariannu rhaglenni i wella darpariaeth addysg ariannol.

SUT I DDEFNYDDIO ADNODD MONEY MAPPING

SENARIOS

Mae'r senarios wedi cael eu trefnu'n themâu yn ôl testunau addysg ariannol penodol a nodwyd yn y Cyflwyniad. At ddibenion gwahaniaethu, ar ddechrau'r adnodd, mae dadansoddiad o'r senarios a'r cyfnod y gellir cyflwyno'r rhain ynddo. Fodd bynnag, canllaw yn unig yw hwn oherwydd gellir eu defnyddio ar draws CA2 a CA3. Ystyriwch ddefnyddio fframiau siarad neu ysgrifennu i ymestyn y profiad ymhellach; er enghraifft, defnyddio'r eirfa i gefnogi ffrâm ysgrifennu o un o'r senarios a ddewiswyd gan ddefnyddio'r geiriau allweddol.

MAP ARIAN

Y sylfaen ar gyfer yr adnodd hwn yw creu Map Arian ar gyfer y person ifanc yn y senario, gan ganolbwyntio ar syniad 'Map Meddwl' i ddychmygu'r holl wybodaeth y maent wedi'i chasglu, a chanolbwyntio ar y pwyntiau dysgu allweddol ar gyfer y person ifanc. Yn eich sesiynau, gall eich dysgwyr ddefnyddio nodau 'post-it' a phapur siart godi i ddatrys pob cam o'r Map Arian – gan wahanu dosbarthiadau yn grwpiau o 4-5 dysgwr ar y mwyaf.

CYSYLLTIADAU Â'R CWRICWLWM

Mae'r adran ar ddechrau'r adnodd yn amlygu pa senario sy'n gallu cael ei mapio yn unol â meysydd penodol y cwricwlwm. Os oes angen i chi gyflwyno'r adnodd o fewn Mathemateg, er enghraifft, gallwch chi ddewis y senario mwyaf perthnasol ar gyfer eich dysgwr.

FFRAMWEITHIAU CYNLLUNIO

Mae pob thema wedi'i mapio yn unol â Fframweithiau Cynllunio Ariannol cynradd ac uwchradd Young Money, gyda chyfeiriadau clir at y deilliannau dysgu sy'n cael eu cwmpasu.

YMCHWILIO

Mae adran 'ymchwilio' i bob senario. Mae hyn er mwyn galluogi dysgwyr i ddeall y senario a'r cymeriad, ymchwilio i'r hyn maen nhw eisoes yn ei wybod a'r hyn y gallai fod angen iddynt ei ystyried yn ddiweddarach.

PWYNT MAPIO

Y Pwyntiau Mapio yw pwyntiau adolygu yn ystod y gweithgaredd i atgoffa dysgwyr i fyfyrto ar eu canfyddiadau a gwneud cysylltiadau â'r broblem gychwynnol a nodwyd yn y senario. Defnyddir y rhain i greu'r Map Arian cyflawn. Gallwch chi ymdrin â'r rhain ar lafar yn y sesiwn trwy eu darllen allan i ddysgwyr, neu ofyn bod dysgwyr yn defnyddio'r pwynt hwn i fyfyrto rhyngddynt eu hunain.

CYFRIFO

Yn ystod pob gweithgaredd, i wella sgiliau cyfrifo dysgwyr, byddant yn cael tasg i ystyried cyfrifiadau'n ymwneud â senario'r person ifanc. Gellir datrys y rhain fel grŵp neu'n unigol. Mae hyn yn rhoi cyfleoedd i ddysgwyr ddatblygu sgiliau datrys problemau neu sgiliau rhifiadol.

AWGRYMIADAU

Ar hyd yr adnodd, mae cyfleoedd i ddysgwyr fyfyrto a gwneud penderfyniadau'n ymwneud â chamau nesaf y person ifanc. Mae'r rhain yn cynorthwyo athrawon i annog syniadau gan y dysgwyr wrth gwblhau eu Mapiau Arian.

PWYNTIAU ALLWEDDOL

Cyfleoedd cyfeirio yw pwyntiau allweddol, sy'n bwriadu ymestyn y dysgu, ehangu ar drafodaethau, galluogi gwahaniaethu neu gefnogi testunau sensitif. Maent yn rhoi diffiniadau, cyfleoedd ymchwil neu gyfleoedd i drafod yn ymwneud â'r senarios.

MATERION SENSITIF

Gall Addysg Ariannol fod yn bwnc dwys, felly mae'n ddefnyddiol bod yn ymwybodol fod rhai o'r senarios yn yr adnodd hwn yn ymdrin â themâu sy'n gallu bod yn destunau sensitif i bobl ifanc, fel benthycwyr arian didrwydded neu gamblo. Mae cymorth i chi ar y testunau hyn wedi'i gynnwys o fewn senarios trwy'r pwyntiau allweddol, sy'n nodi gwefannau defnyddiol i ymweld â nhw, neu roi awgrymiadau, fel rhan o'r broses mapio arian.

GEIRFA

Diffiniadau o eiriau allweddol yn yr adnodd i gefnogi ac ehangu dysgu.

ADNODD ADDYSGU

CYFLWYNIAD

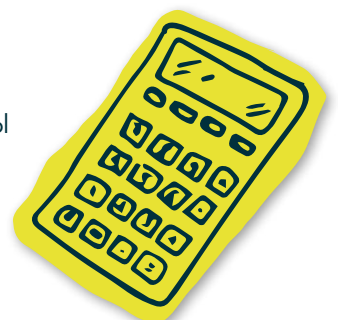
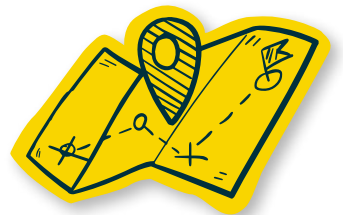
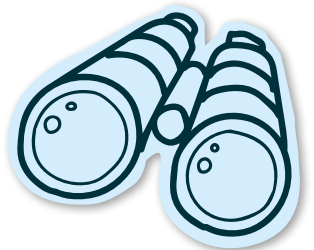

Mae Money Mapping yn ennyn diddordeb dysgwyr mewn galluogrwydd ariannol gan ddefnyddio cyd-destunau go iawn a pherthnasol. Gellir ei ddefnyddio i annog sgiliau ymchwilio a datrys problemau, ac mae'n darparu cyfleoedd i drafod nifer o themâu ariannol fel gwneud dewisiadau, agweddau, gwerth am arian a risg. Mae'r adnodd yn cynnwys cyfres o weithgareddau yn seiliedig ar senario sy'n cymryd oddeutu awr i'w cyflwyno, ac yn creu cyfleoedd dysgu yn canolbwyntio ar brofiadau y gallai pobl ifanc neu'u cyfoedion eu hwynebu. Trwy ddilyn proses ar y cyd Money Mapping, bydd dysgwyr yn ymchwilio, yn cyfrifo ac yn dod i gasgliad trwy greu Map Arian ar gyfer yr unigolyn yn y senario.

I gefnogi profiad Mapio Arian dysgwyr trwy gydol yr adnodd, mae pwyntiau ffocws o'r enw 'Pwyntiau Mapio'; mae'r rhain yn gyfleoedd i addysgwyr strwythuro'r dasg a sicrhau bod dysgwyr wedi ystyried yr holl wybodaeth. Ar ddiwedd pob senario, rhoddir 'Pwyntiau allweddol' i addysgwyr fel cyfle ymestyn, sy'n awgrymiadau trafod neu ddolenni i wefannau neu adnoddau a fydd yn ymestyn dealltwriaeth dysgwyr ymhellach o'r themâu a gwmpesir gan y senario sy'n ymestyn dysgu i destunau eraill. Gellir defnyddio'r 'Pwyntiau allweddol' hyn

hefyd i gynorthwyo er mwyn gwahaniaethu rhwng y senarios, gan gynorthwyo anghenion penodol dysgwyr.

I gefnogi gwahaniaethu, mae senarios adnodd Money Mapping wedi eu grwpio yn ôl themâu. Fel y dywedwyd yn y prif gyflwyniad, mae senarios targedig cynradd a senarios targedig uwchradd, a ddangosir isod. Fodd bynnag, nid yw hyn yn cyfyngu ar ddefnyddio'r holl senarios ar draws cyfnodau os teimlir bod dysgwyr yn abl i weithio gyda'r naill a'r llall.

THEMA	CYNRADD	UWCHRADD
Gwneud Dewisiadau	Bryony	Dylan
Agweddau tuag at arian	Ryan	Siân
Risgiau ac Emosiynau yn gysylltiedig ag arian	Abbie	Ishi
Gwerth arian	Kenna	Henry

Bwriadwyd i adnodd Money Mapping fod yn hyblyg i ofynion lleoliadau unigol, a gellir ei ddefnyddio ochr yn ochr ag adnoddau addysg ariannol eraill. Darparwyd canllawiau cynhwysfawr ynglŷn â'r modd y gellir ei ddefnyddio gyda dysgwyr yn yr adran 'Sut i Ddefnyddio' yn y tudalennau blaenorol, gan sicrhau y gellir ei gyflwyno mewn llawer o gyd-destunau gwahanol yn yr ystafell ddosbarth.

GWNEUD DEWISIADAU

DEILLIANNAU DYSGU'R FFRAMWAITH CYNLLUNIO ADDYSG ARIANNOL

9-11 oed

Rwy'n deall pam y dylem ni i gyd fod yn ddefnyddwyr beirniadol, ond y bydd y dewisiadau a wnawn am arian yn cael eu heffeithio gan ffactorau eraill hefyd.

Rwy'n deall pam y bydd gwneud penderfyniadau gwybodus yn fy helpu i wneud y mwyaf o'r arian sydd gen i.

11-14 oed

Rwy'n gwybod bod gwahanol ffyrdd o gyfrifo gwerth am arian ac mai un ffactor yn unig yw pris.

SENARIO 1

Mae Bryony ym Mlwyddyn 6 ac yn dechrau meddwl am symud i'r ysgol uwchradd, sy'n llawer mwy. Mae'n adnabod rhai o'r dysgwyr sydd eisoes yn mynd i'r ysgol honno, gan eu bod yn chwarae yn ei pharc lleol. Maen nhw'n gyfeillgar, ond mae hi wedi sylwi bod gan bob un ohonyn nhw ddillad, esgidiau ymarfer corff a bagiau ag enwau brand arnyn nhw. Mae'n ymddangos eu bod nhw i gyd yn gwisgo'r un math o ddillad hefyd.

Mae Bryony yn cael £7.50 o arian poced bob wythnos, ond mae'n talu am deithio i'r siopau bob dydd Sadwrn, sef £1.20 i fynd ar y bws.

Mae Bryony yn hoffi bod yn wahanol, ond hefyd, ni all ei thad fforddio prynu popeth sy'n ffasiynol iddi, felly mae hi'n dewis eitemau plaen ac wedyn yn gwario'i harian poced ar ategolion i wneud i'w dillad a'i bagiau sefyll allan – fel gemau, bathodynau a phennau ffabrig.

1. Ymchwilio

Yn gyntaf, rhwch y dysgwyr mewn grwpiau i ymchwilio i'r wybodaeth yn y senario. Mae angen iddyn nhw gasglu eu canfyddiadau ar fap arian i'w ddefnyddio yn ystod y gweithgaredd. Gallai'r cwestiynau canlynol a awgrymir ganolbwyntio ar y canlynol yn eu trafodaethau:

- a allwch chi ddod o hyd i arian neu fathemateg yn y senario hwn?
- am beth mae Bryony yn poeni?
- beth sydd bwysicaf i Bryony?

Wedi i'r grwpiau ymchwilio i'r senario, casglwch adborth gan y grwpiau gan alluogi pob un o'r dysgwyr i wrando ar y gwahanol wybodaeth a amlygwyd o'r senario.

Gan ddefnyddio'r wybodaeth maen nhw wedi dod o hyd iddi, trafodwch y pwyntiau canlynol gyda'r dosbarth. Gadewch i bob grŵp roi eu meddyliau, ac i ddysgwyr gasglu'r wybodaeth y mae'n bwysig ei hychwanegu at eu map arian, yn eu barn nhw.

- Beth fydddech chi'n ei wneud yn sefyllfa Bryony?
- A ddylai hi siarad â rhywun? Os felly, pwy?
- A ydych chi'n meddwl bod pethau sydd wedi eu brandio yn well? Os felly, pam?

Pwynt Mapio

Erbyn hyn, dylai'r dysgwyr fod wedi sylweddoli bod Bryony yn canolbwyntio ar a) pam mae pobl eisiau teimlo eu bod yn perthyn, a b) cost teimlo eu bod yn perthyn. Adolygwch y pwyntiau mapio hyn a chasglu syniadau ynglŷn â beth fydden nhw'n ei ddweud wrth Bryony nawr.

2. Cyfrifo

Yn aml, bydd gwneud penderfyniadau sy'n ymwneud ag arian yn cynnwys ystyried costau. Defnyddiwch enghraifft o benderfyniad rydych chi wedi'i wneud neu gofynnwch i'r dysgwyr feddwl am enghraifft, e.e. pa far o siocled i'w brynu?

Rhowch y dysgwyr yn eu grwpiau i ystyried y costau sy'n gysylltiedig â'r penderfyniadau mae Bryony yn eu gwneud. Sut beth fydd y penderfyniad pan fyddwch chi'n ychwanegu'r wybodaeth am arian? Mae defnyddio'r wybodaeth a ddarperir yn rhoi amser i'r grwpiau gyfrifo'r canlynol:

A ydych chi'n gallu cyfrifo faint gallai Bryony ei gynilo bob wythnos o'i harian poced, ac wedyn, pa mor hir y byddai'n ei gymryd iddi hi brynu'r bag?

A allwch chi gyfrifo cost addurno ei bag gan ddefnyddio cerrig gemau a phennau ffabrig o gymharu â phrynu un newydd?

COFIWCH: Mae Bryony yn cael £7.50 o arian poced yr wythnos.

3. Map Arian

Awgrymiadau

- ✓ Siarad â'i thad am sut mae'n teimlo.
- ✓ Cynilo ychydig o'i harian i allu prynu eitemau â brand.
- ✓ Dylunio dillad a'u gwerthu i bobl eraill er mwyn gwneud arian.
- ✓ Deall pam mae hi eisiau teimlo ei bod yn perthyn.
- ✓ Ystyried beth yw ei blaenoriaethau – beth sydd ei angen arni hi, a beth sydd ei eisiau arni hi?

Yn y rhan hon o'r sesiwn, dylai fod gan y grwpiau bopeth sydd ei angen arnynt i rannu eu syniadau i gynorthwyo Bryony. Gallai'r camau hyn fod yn syml, ond maen nhw wedi eu seilio ar y wybodaeth y mae'r grwpiau wedi'i chasglu, a byddant yn helpu Bryony i wneud ei phenderfyniad.

Gan ddefnyddio'r cwestiynau isod i gael y grwpiau i ganolbwyntio ar orffen map arian Bryony, gellir defnyddio hwn nawr i baratoi ymateb eu grŵp i Bryony. Caniatewch amser i grwpiau roi adborth a siarad â'i gilydd am eu syniadau ar gyfer sut i gynorthwyo Bryony.

- Ydych chi wedi meddwl am y pwyntiau allweddol eto? Edrychwch eto ar ran ymchwilio eich map arian.
- Beth oedd bwysicaf i Bryony?
- A wnaethoch chi gyfrifo'r opsiynau cost, a'r effaith y gallai hyn ei chael?
- Gan ddefnyddio'r wybodaeth rydych chi wedi'i chasglu, rhowch opsiynau i Bryony i'w helpu i wneud ei phenderfyniad.

Pwynt Allweddol – Trafodwch

Archwiliwch gyda'r dysgwyr y gwahaniaeth rhwng rhywbeth sydd ei angen, a rhywbeth sydd ei eisiau.

Rhywbeth sydd ei angen

rhywbeth sy'n angenrheidiol, ac ni allwch wneud hebdo, er enghraifft bwyd neu ddŵr.

Rhywbeth sydd ei eisiau

rhywbeth neis neu rhywbeth yr hoffech chi ei brynu, er enghraifft melysion, gemau neu ddyfeisiau.

Ystyriwch pryd mae angen neu eisiau rhywbeth, fel dillad – rhywbeth sydd ei angen arnoch chi (er enghraifft, côt aeaf) NEU rhywbeth sydd ei eisiau arnoch chi (hwddi newydd)

Ailgylchu / Ailddefnyddio

A yw'n well ailddefnyddio hen ddeunyddiau i greu rhywbeth gwreiddiol, yn hytrach na phrynu rhai newydd?

SENARIO 2

Mae Dylan ym Mlwyddyn 7 ac wedi dod yn ffrindiau yn ddiweddar â dysgwyr hŷn sy'n mynd i'r un ysgol ag ef. Maen nhw wedi dechrau siarad am eu hobiau, sy'n cynnwys gemau. Dywedodd un ohonynt ei fod yn prynu darnau arian ac yn twylllo ar-lein gan ei fod yn gwybod bod ei rieni wedi rhoi manylion eu cyfrif ar y system.

Mae Dylan yn gwybod bod ei ofalwr yn ymddiried ynddo i beidio â defnyddio manylion ei chyfrif banc i brynu'r pethau hyn, gan ei fod yn gallu gofyn iddi hi am bethau sydd eu hangen arno.

1. Ymchwilio

Yn gyntaf, rhwch y dysgwyr mewn grwpiau i ymchwilio i'r wybodaeth yn y senario. Mae angen iddyn nhw gasglu eu canfyddiadau ar fap arian i'w ddefnyddio yn ystod y gweithgaredd. Gallai'r cwestiynau canlynol a awgrymir ganolbwyntio ar y canlynol yn eu hymchwiliad:

- a allwch chi ddod o hyd i arian neu fathemateg yn y senario hwn?
- am beth mae Dylan yn poeni?
- beth yw'r risgiau yn y senario hwn?

Wedi i'r grwpiau ymchwilio i'r senario, casglwch adborth gan y grwpiau gan alluogi pob un o'r dysgwyr i wrando ar y gwahanol wybodaeth a ddewiswyd o'r senario.

Gan ddefnyddio'r wybodaeth maen nhw wedi dod o hyd iddi, trafodwch y pwyntiau canlynol gyda'r dosbarth. Gadewch i bob grŵp roi eu meddyliau, ac i ddysgwyr gasglu'r wybodaeth y mae'n bwysig ei hychwanegu at eu map arian, yn eu barn nhw.

- Beth fydddech chi'n ei wneud yn sefyllfa Dylan?
- A ddylai Dylan siarad â rhywun? Os felly, pwy?
- A ydych chi'n meddwl y dylech brynu ffyrdd o dwyllo i fynd â chi ymhellach ymlaen mewn gêm?
- Beth yw'r blaenoriaethau yn y senario hwn?

Pwynt Mapio

Erbyn hyn, dylai'r dysgwyr fod wedi sylweddoli bod Dylan yn canolbwyntio ar a) pam mae pobl eisiau teimlo eu bod yn perthyn, a b) cost teimlo eu bod yn perthyn. Gadewch i'r dysgwyr gymharu'r ddau. Adolygwch y pwyntiau mapio hyn a chasglu syniadau ynglŷn â beth fydden nhw'n ei ddweud wrth Dylan nawr.

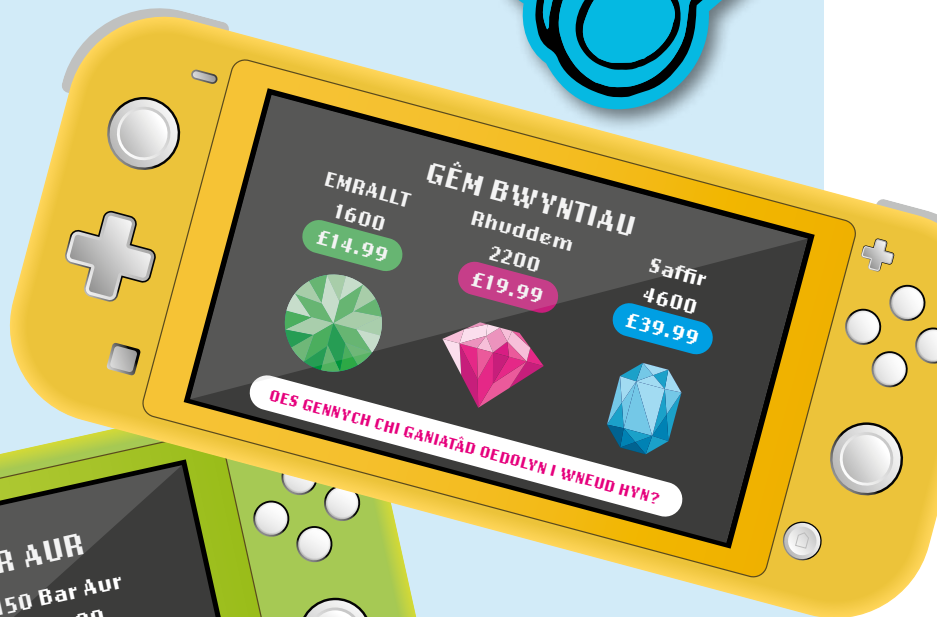

2. Cyfrifo

Yn aml, bydd gwneud penderfyniadau sy'n ymwneud ag arian yn golygu ystyried costau. Defnyddiwch enghraifft o benderfyniad rydych chi wedi'i wneud neu gofynnwch i'r dysgwyr feddwl am enghraifft, e.e. pa gonsol gemau i'w brynu?

Rhowch y dysgwyr yn eu grwpiau i ystyried y costau sy'n gysylltiedig â'r penderfyniadau mae Dylan yn eu gwneud. Sut beth fydd y penderfyniad pan fyddwch chi'n ychwanegu'r wybodaeth am arian? Mae defnyddio'r wybodaeth a ddarperir yn rhoi amser i'r grwpiau gyfrifo'r canlynol:

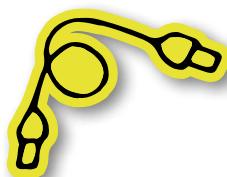

Mae Dylan yn penderfynu prynu pwyntiau Saffir a 150 Bar Aur. Beth yw cost hyn i gyd?

Bydd ei ofalwr wedi cyllidebu ar gyfer ei chostau misol gan ei fod yn galluogi iddi gynllunio ymlaen. Pan fydd hi'n mewngofnodi ar ei hap bancio, bydd yn gweld bod swm mawr wedi'i dynnu nad yw wedi cyllidebu ar ei gyfer. Sut bydd hyn yn gwneud iddi hi deimlo?

Mae penderfyniad Dylan wedi golygu bod ei ofalwr bellach wedi mynd i'w gorddrafft, sef ffordd o gael benthyg arian. Mae'n gwybod bod hyn ar gyfer anghenion pwysig yn unig, fel pan dorrodd eu peiriant golchi fis diwethaf. A brynodd Dylan rywbeth oedd ei angen arno neu rywbeth oedd ei eisiau arno?

Bob mis, maen nhw'n cael tecawê fel rhywbeth da i'w fwyta, sy'n rhan o'r gyllideb, ond ni allant ei fforddio'r mis hwn. Roedden nhw am gael pizza, sef ffefryn Dylan. Sut byddai hyn yn gwneud i Dylan deimlo, yn eich barn chi?

3. Map Arian

Yn y rhan hon o'r sesiwn, dylai fod gan y grwpiau bopeth sydd ei angen arnyn nhw i rannu eu syniadau i gynorthwyo Dylan. Gallai'r camau hyn fod yn syml, ond maen nhw wedi eu seilio ar y wybodaeth y mae'r grwpiau wedi'i chasglu, a byddant yn helpu Dylan i wneud ei benderfyniad.

Gan ddefnyddio'r cwestiynau isod i gael y grwpiau i ganolbwyntio ar orffen map arian Dylan, gellir defnyddio hwn nawr i baratoi ymateb eu grŵp i Dylan. Caniatewch amser i grwpiau roi adborth a siarad â'i gilydd am eu syniadau ar gyfer sut i gynorthwyo Dylan.

- Ydych chi wedi meddwl am y pwyntiau mapio eto? Edrychwch eto ar ran ymchwilio eich map arian.
- Beth oedd bwysicaf i Dylan?
- A wnaethoch chi gyfrifo'r opsiynau cost, a'r effaith y gallai hyn ei chael?
- Gan ddefnyddio'r wybodaeth rydych chi wedi'i chasglu, rhwch opsiynau i Dylan i'w helpu i wneud ei benderfyniad.

Awgrymiadau

- ✓ Siarad â'i ofalwr am sut mae'n teimlo, a'i fod eisiau bod yr un fath â'i ffrindiau.
- ✓ A yw Dylan yn gallu deall beth yw effeithiau negyddol ei ddewisiadau, fel defnyddio manylion ei ofalwr heb ei chaniatâd, gan felly gollu ymddiriedaeth ei ofalwr, neu achosi costau ariannol iddi? Er nad yw Dylan wedi sylweddoli, mae defnyddio manylion banc ei ofalwr heb ganiatâd yn golygu ei fod wedi dwyn. A yw'n wir yn werth i Dylan fentro fel hyn i fod yr un fath â'i ffrindiau?
- ✓ Gofyn am ganiatâd i brynu'r eitemau, a chynnig defnyddio'i arian poced.
- ✓ Creu system 'gofyn i brynu' ('ask to buy') ar ei gonsol. Byddai hyn yn meithrin ymddiriedaeth â'i ofalwr, gan alluogi iddo ofyn a gadael i'r gofalwr benderfynu gadael iddo ddefnyddio'i manylion banc os yw hi'n teimlo ei bod yn gallu ei fforddio.
- ✓ Ystyried beth yw ei flaenoriaethau – beth sydd ei angen arno, a beth sydd ei eisiau arno? A yw ei benderfyniad i wario arian ar y pethau ychwanegol hyn i'w gêm yn fuddiol iddo yn y tymor hir? A fyddai'n dal yn gallu chwarae'r gêm ar-lein heb y ffyrdd o dwyllo/darnau arian?

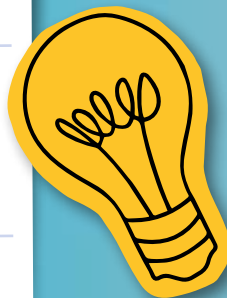

Pwynt Allweddol

Dolen Ddefnyddiol

Defnyddiwch y ddolen hon i ymchwilio ymhellach i ddiogelwch ar-lein

<https://hwb.gov.wales/zones/online-safety/>

pethau i feddwl amdanynt

AGWEDDAU TUAG AT ARIAN

DEILLIANNAU DYSGU'R FFRAMWAITH CYNLLUNIO ADDYSG ARIANNOL

9-11 oed

Rwy'n gallu disgrifio rhai ffyrdd o gadw fy arian a'm gwybodaeth bersonol yn ddiogel wrth ddefnyddio'r rhyngwrwyd, e.e. gwarchod cyfrineiriau a rhifau adnabod personol.

Rwy'n deall pam y bydd gwneud penderfyniadau gwybodus yn fy helpu i wneud y mwyafr o'r arian sydd gen i.

11-14 oed

Rwy'n gallu asesu cynhyrchion ariannol syml yn unol â'm hanghenion a'm hamgylchiadau i, a rhai pobl eraill.

SENARIO 1

Mae Ryan yn hoffi darnau arian. Mae ei frawd hŷn bob amser yn gadael ei ddarnau arian o gwmpas gan ei fod yn talu am bopeth ag arian papur neu gan ddefnyddio'i ffôn. Nid yw brawd Ryan yn gwerthfawrogi'r darnau arian y mae'n eu cael yn newid, felly mae'n gadael i Ryan eu casglu.

Mae Ryan wedi bod yn trefnu ei ddarnau arian mewn tybiau ar wahân. Mae wedi casglu llawer erbyn hyn, ac mae'n meddwl am sut gall ddarganfod faint sydd ganddo yn ei dybiau. Mae'n cadw ei dybiau o dan ei wely ac mae wedi gweld sgwter mae eisiau ei brynu.

1. Ymchwilio

Yn gyntaf, rhwch y dysgwyr mewn grwpiau i ymchwilio i'r wybodaeth yn y senario. Mae angen iddyn nhw gasglu eu canfyddiadau ar fap arian i'w ddefnyddio yn ystod y gweithgaredd. Gallai'r cwestiynau canlynol a awgrymir ganolbwyntio ar y canlynol yn eu trafodaethau:

- a allwch chi ddod o hyd i arian neu fathemateg yn y senario hwn?
- ar beth mae Ryan yn canolbwyntio?
- pwy yn y senario allai ddysgu am bwysigrwydd arian?

Wedi i'r grwpiau ymchwilio i'r senario, casglwch adborth gan alluogi pob un o'r dysgwyr i wrando ar y gwahanol wybodaeth a amlygwyd o'r senario.

Gan ddefnyddio'r wybodaeth maen nhw wedi dod o hyd iddi, trafodwch y pwyntiau canlynol gyda'r dosbarth. Gadewch i bob grŵp roi eu meddyliau, ac i ddysgwyr gasglu'r wybodaeth y mae'n bwysig ei hychwanegu at eu map arian, yn eu barn nhw.

- Beth fydddech chi'n ei wneud yn sefyllfa Ryan?
- A yw cynilo arian yn bwysig, yn eich barn chi?
- A yw Ryan yn cadw ei arian yn ddiogel?

Pwynt Mapio

Erbyn hyn, dylai'r dysgwyr fod wedi sylweddoli bod Ryan yn canolbwyntio ar a) pwysigrwydd arian, b) adio arian, a c) yr angen i ofalu am arian. Adolygwch y pwyntiau mapio hyn a chasglu syniadau ynglŷn â beth fydden nhw'n ei ddweud wrth Ryan nawr.

2. Cyfrifo

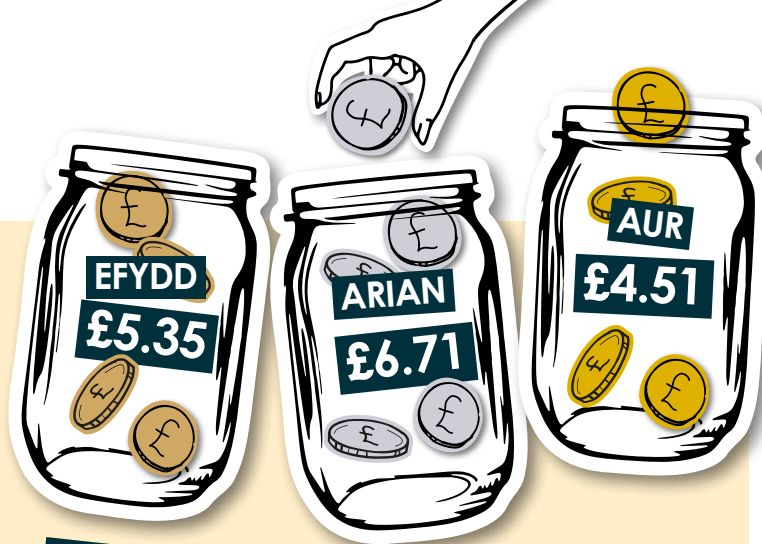

Yn aml, bydd gwneud penderfyniadau sy'n ymwneud ag arian yn golygu ystyried costau. Defnyddiwch enghraifft o benderfyniad rydych chi wedi'i wneud neu gofynnwch i'r dysgwyr feddwl am enghraifft, e.e. ble i gynilo arian?

Rhowch dasg i'r dysgwyr ystyried y costau sy'n gysylltiedig â senario Ryan. Sut beth fydd y penderfyniad pan fyddwch chi'n ychwanegu'r wybodaeth am arian? Mae defnyddio'r wybodaeth a ddarperir yn rhoi amser i'r grwpiau gyfrifo'r canlynol:

Ydych chi'n gallu cyfrifo faint sydd gan Ryan yn ei dybiau arian?

A oes ganddo ddigon i gael y sgwter mae eisiau ei brynu – faint yn fwy mae angen iddo'i gynilo?

3. Map Arian

Yn y rhan hon o'r sesiwn, dylai fod gan y grwpiau bopeth sydd ei angen arnyn nhw i rannu eu syniadau i gynorthwyo Ryan. Gallai'r camau hyn fod yn syml, ond maen nhw wedi eu seilio ar y wybodaeth y mae'r grwpiau wedi'i chasglu, a byddant yn helpu Ryan i wneud ei benderfyniad.

Gan ddefnyddio'r cwestiynau isod i gael y grwpiau i ganolbwyntio ar orffen map arian Ryan, gellir defnyddio hwn nawr i baratoi ymateb eu grŵp i Ryan. Caniatewch amser i grwpiau roi adborth a siarad â'i gilydd ynglŷn â sut i gynorthwyo Ryan.

Ydych chi wedi meddwl am y pwyntiau mapio eto? Edrychwch eto ar ran ymchwilio eich map arian.

- Beth oedd bwysicaf i Ryan?
- A wnaethoch chi gyfrifo'r opsiynau cost, a'r effaith y gallai hyn ei chael?
- Gan ddefnyddio'r wybodaeth rydych chi wedi'i chasglu, rhowch opsiynau i Ryan i'w helpu i wneud ei benderfyniad.

Awgrymiadau

- ✓ Gallai ofyn i'w frawd am gymorth wrth adio a deall darnau arian.
- ✓ Gallai ddod i wybod sut i gadw ei arian yn ddiogel – fel cael cyfrif banc, neu gadw-mi-gei. Faint o arian ddylai ei gael yn ei gadw-mi-gei cyn iddo roi ychydig ohono mewn cyfrif banc? A allai hyn ei helpu ymhellach â chynilo i gael y sgwter mae ei eisiau?
- ✓ Gallai siarad â'i frawd am werth arian. Mae pawb yn gwerthfawrogi pethau'n wahanol; mae gennym ni bethau sy'n bwysig i ni yr ydym yn gofalu amdany'n nhw. Nid yw arian yn wahanol; mae gwerth iddo ac fe gaiff ei ddefnyddio i brynu pethau sydd eu hangen neu'u heisiau arnom ni.
- ✓ Mae dyfeisiau sy'n gallu helpu â chyfrif arian y gallai eu defnyddio, fel peiriannau didoli arian.

Pwynt Allweddol

YMCHWIL

Mae banciau a chymdeithasau adeiladu yn cynnig eu cyfrifon cynilo eu hunain i bobl ifanc. Yn aml, mae cardiau a gwobrau arbennig â'r rhain. Cewch ddarganfod mwy am y rhain trwy ddefnyddio safleoedd cymharu ar y we.

DIFFINIAD

Cyllidebu yw'r broses i reoli'ch arian. Mae'n gallu cael ei defnyddio i reoli'r balans rhwng eich incwm (yr arian sy'n dod i chi trwy enillion, neu gan eich rhieni, ac ati) a'ch alldaliadau (yr hyn rydych chi'n gwario'ch arian arno – gallai hwn fod yn hobi neu'n rhywbeth angenrheidiol, fel rhent.)

SENARIO 2

Mae teulu Siân yn byw ar fferm ac maen nhw'n defnyddio arian parod (darnau arian ac arian papur) ar gyfer popeth – siopa, rhoi arian poced i Siân a hyd yn oed talu biliau (mae tad Siân yn mynd i'r swyddfa bost leol i dalu ei filiau ag arian papur a darnau arian). Mae gan ei thad gyfrif banc ond nid yw'n defnyddio bancio ar-lein ac nid oes cangen o'u banc yn eu pentref. Nid yw'n hoffi talu am bethau ar-lein chwaith, gan ei fod yn poeni am y risgiau.

Mae Siân yn gwybod bod y rhan fwyaf o deuluoedd ei ffrindiau yn defnyddio bancio ar-lein ac apiau talu ar eu ffonau. Mae'n gwybod bod hyn yn ei gwneud yn haws iddyn nhw brynu pethau oddi ar y rhyngwrdd nad ydych chi'n gallu eu cael o'r siopau lleol ac y byddai'n arbed llawer o amser i deulu Siân yn teithio'n ôl ac ymlaen i'r dref gerllaw ble maen nhw'n byw. Mae hi hefyd yn meddwl y gallen nhw arbed arian trwy brynu ar-lein.

1. Ymchwilio

Yn gyntaf, rhwch y dysgwyr mewn grwpiau i ymchwilio i'r wybodaeth yn y senario. Mae angen iddyn nhw gasglu eu canfyddiadau ar fap arian i'w ddefnyddio yn ystod y gweithgaredd. Gallai'r cwestiynau canlynol a awgrymir ganolbwyntio ar y canlynol yn eu trafodaethau:

- a allwch chi ddod o hyd i arian neu fathemateg yn y senario hwn?
- am beth mae Siân yn poeni?
- beth yw'r risgiau yn y senario hwn?

Wedi i'r grwpiau ymchwilio i'r senario, casglwch adborth gan alluogi pob un o'r dysgwyr i wrando ar y gwahanol wybodaeth a amlygwyd o'r senario.

Gan ddefnyddio'r wybodaeth maen nhw wedi dod o hyd iddi, trafodwch y pwyntiau canlynol gyda'r dosbarth. Gadewch i bob grŵp roi eu meddyliau, ac i ddysgwyr gasglu'r wybodaeth y mae'n bwysig ei hychwanegu at eu map arian, yn eu barn nhw.

- Beth fydddech chi'n ei wneud yn sefyllfa Siân?
- Pam mae tad Siân yn defnyddio arian parod yn unig?
- Ydych chi'n meddwl bod defnyddio gwefannau i brynu rhai pethau yn gallu arbed arian?
- Beth yw'r pethau sydd eu hangen a'r pethau sydd eu heisiau yn y senario hwn?

Pwynt Mapio

Erbyn hyn, dylai'r dysgwyr fod wedi sylweddoli bod Siân yn canolbwyntio ar a) pwysigrwydd edrych ar wahanol opsiynau, a b) effaith y ffordd y caiff arian ei defnyddio. Adolygwch y pwyntiau mapio hyn a chasglu syniadau ynglŷn â beth fydden nhw'n ei ddweud wrth Siân nawr.

2. Cyfrifo

Yn aml, bydd gwneud penderfyniadau sy'n ymwneud ag arian yn golygu ystyried costau. Defnyddiwch enghraifft o benderfyniad rydych chi wedi'i wneud neu gofynnwch i'r dysgwyr feddwl am enghraifft, e.e. o ba siop i brynu rhywbeth?

Rhowch y dysgwyr yn eu grwpiau i ystyried y costau sy'n gysylltiedig â senario Siân. Sut beth fydd y penderfyniad pan fyddwch chi'n ychwanegu'r wybodaeth am arian? Mae defnyddio'r wybodaeth a ddarperir yn rhoi amser i'r grwpiau gyfrifo'r canlynol:

A Yn gyntaf, darganfyddwch beth fydd cost y daith i'r dref ac oddi yno i dad Siân.

Pellter = 30 milltir
(taith yn ôl a blaen)

Cyfradd milltired
= 40c y filltir
(o'i ysgrifennu fel degolyn,
byddai hyn yn 0.40)

ATEB = 30 X 0.40

B Nawr, adiwrch gostau ychwanegol yr eitemau sydd eu hangen ar gyfer ei phrosiect.

CYFANSWM Y GOST

O adio'r holl eitemau hyn a chost y daith, beth yw cyfanswm hyn gyda'i gilydd?

C Ydych chi'n gallu cyfrifo faint y byddai tad Siân yn ei arbed pe byddai Siân yn gallu prynu o'r siop ar-lein, yn hytrach na theithio i'r siop leol?

3. Map Arian

Yn y rhan hon o'r sesiwn, dylai fod gan y grwpiau bopeth sydd ei angen arnyn nhw i rannu eu syniadau i gynorthwyo Siân. Gallai'r camau hyn fod yn syml, ond maen nhw wedi eu seilio ar y wybodaeth y mae'r grwpiau wedi'i chasglu, a byddant yn helpu Siân i wneud ei phenderfyniad.

Gan ddefnyddio'r cwestiynau isod i gael y grwpiau i ganolbwyntio ar orffen map arian Siân, gellir defnyddio hwn nawr i baratoi ymateb eu grŵp i Siân. Caniatewch amser i grwpiau roi adborth a siarad â'i gilydd ynglŷn â sut i gynorthwyo Siân.

- Ydych chi wedi meddwl am y pwyntiau mapio eto? Edrychwch eto ar ran ymchwilio eich map arian.
- Beth oedd bwysicaf i Siân?
- A wnaethoch chi gyfrifo'r opsiynau cost, a'r effaith y gallai hyn ei chael?
- Gan ddefnyddio'r wybodaeth rydych chi wedi'i chasglu, rhowch opsiynau i Siân i'w helpu i wneud ei phenderfyniad.

Awgrymiadau

- ✓ Siarad â'i thad am sut mae'n teimlo, gan drafod pam mae'n credu y dylai'r teulu ystyried opsiynau fel cyfrifon banc a gwario ar-lein. Gallai dangos manteision cael y rhain iddo newid ei agwedd.
- ✓ Dangos i'w thad beth yw effaith newid y ffordd y mae'r teulu'n defnyddio arian. Esbonio y bydd y gallu i drefnu eitemau'n gyflym a chael yn union beth sydd ei angen arnoch trwy ddefnyddio taliadau ar-lein yn eu galluogi i arbed yr amser sydd ei angen i yrru pellterau hir i gael rhai eitemau. Ar gyfer beth gallan nhw ddefnyddio'r amser hwn?
- ✓ Gallai hi ofyn i'w thad ystyried cael cyfrif cynilion ar gyfer buddion ychwanegol, fel ennill llog ar ei enillion o'r fferm.
- ✓ Gallai hi esbonio sut mae defnyddio bancio ar-lein ac apiau yn fwy diogel heddiw; gallai eistedd gyda'i thad a dangos gwefan iddo fel 'Which?' neu 'Money Saving Expert' i gymharu diogelwch gwahanol gyfrifon banc.

Pwynt Allweddol

DIFFINIAD

Llog – yn ogystal â bod yn opsiwn mwy diogel ar gyfer storio cynilion, mae pobl yn dewis cynilo â banc neu gymdeithas adeiladu gan eu bod yn cynnig llog ar arian sy'n cael ei gynilo gyda nhw. Llog yw'r wobr a gewch am gadw'ch arian gyda banc neu gymdeithas adeiladu.

TRAFODWCH

Er ei bod yn ddefnyddiol siopa ar-lein am rai eitemau, pam mae'n well defnyddio siopau lleol, annibynnol i brynu rhai pethau? (er enghraifft, defnyddio siop fara leol i brynu bara)

Pwy fyddai'n elwa ar hyn, a pham?

pethau i feddwl? amdanynt

RISGIAU AC EMOSIYNAU YN GYSYLLTIEDIG AG ARIAN

DEILLIANNAU DYSGU'R FFRAMWAITH CYNLLUNIO ADDYSG ARIANNOL

9-11 oed

Rwy'n deall ei bod yn bwysig ystyried unrhyw risgiau a chanlyniadau posibl cyn cael benthycu arian, gan gynnwys yr effaith ar fy nheimpladau i, a theimpladau pobl eraill.

11-14 oed

Rwy'n gallu disgrifio'r berthynas rhwng risg a gwobr mewn gwahanol gyd-destunau ariannol, e.e. cynilo, buddsoddi, benthycu a gamblo, a sut gallai fy emosiynau ysgogi fy mhenderfyniadau ariannol.

Rwy'n gwybod am rai ffyrdd gwahanol y gallai cwmnïau ac unigolion geisio dylanwadu ar fy nghynilo a'm gwario.

SENARIO 1

Mae Ishi yn byw gyda'i mam a'i nain mewn bloc o fflatiau. Mae'n gwybod bod eu cymdigion yn benthycu arian gan ddyn sy'n byw yn yr ardal leol, gan ei bod wedi gweld y dyn wrth eu drws. Mae gan ei chymdigion lawer o bethau neis ac mae Ishi eisio i'w mam gael teledu newydd iddi ar gyfer ei hystafell.

Mae mam Ishi yn gweithio'n amser llawn, a'i nain yn aros adref i ofalu amdani ar ôl yr ysgol, ond dydy hi ddim yn gallu fforddio'r dyfeisiau diweddaraf. Nid oes gan fam Ishi gyllideb ar gyfer y teulu, ac nid oes ganddyn nhw lawer o arian wedi'i gynilo.

1. Ymchwilio

Yn gyntaf, rhwng y dysgwyr mewn grwpiau i ymchwilio i'r wybodaeth yn y senario. Mae angen iddyn nhw gasglu eu canfyddiadau ar fap arian i'w ddefnyddio yn ystod y gweithgaredd. Gallai'r cwestiynau canlynol a awgrymir ganolbwyntio ar y canlynol yn eu trafodaethau:

- a allwch chi ddod o hyd i arian neu fathemateg yn y senario hwn?
- ar beth mae Ishi yn canolbwyntio?
- beth yw'r risg neu'r gofid?

Wedi i'r grwpiau ymchwilio i'r senario, casglwch adborth gan alluogi pob un o'r dysgwyr i wrando ar y gwahanol wybodaeth a amlygwyd o'r senario.

Gan ddefnyddio'r wybodaeth maen nhw wedi dod o hyd iddi, trafodwch y pwyntiau canlynol gyda'r dosbarth. Gadewch i bob grŵp roi eu meddyliau, ac i ddysgwyr gasglu'r wybodaeth y mae'n bwysig ei hychwanegu at eu map arian, yn eu barn nhw.

- Beth fydddech chi'n ei wneud yn sefyllfa Ishi?
- Ydych chi'n meddwl bod benthycu arian yn syniad da?
- A oes wir angen teledu newydd ar Ishi i'w hystafell?

Pwynt Mapio

Erbyn hyn, dylai'r dysgwyr fod wedi sylweddoli bod Ishi yn canolbwyntio ar a) peidio â gallu prynu popeth mae hi ei eisio b) sut mae ei mam yn gwario arian y teulu, a c) pam gallai cynilo arian fod yn syniad da. Adolygwch y pwyntiau mapio hyn a chasglu syniadau ynglŷn â beth fydden nhw'n ei ddweud wrth Ishi nawr.

2. Cyfrifo

Yn aml, bydd gwneud penderfyniadau sy'n ymwneud ag arian yn golygu ystyried costau. Defnyddiwch enghraifft o benderfyniad rydych chi wedi'i wneud neu gofynnwch i'r dysgwyr feddwl am enghraifft, e.e. a oes angen i mi brynu'r fersiwn ddrutaf o rywbeth sydd ei eisiau arnaf i?

Rhowch y dysgwyr yn eu grwpiau i ystyried y costau sy'n gysylltiedig â sefyllfa lshi. Sut beth fydd y penderfyniad pan fyddwch chi'n ychwanegu'r wybodaeth am arian? Mae defnyddio'r adnodd a ddarperir yn rhoi amser i'r grwpiau gyfrifo'r canlynol:

Mae cyllideb yn galluogi rhywun i gynllunio'i wariant. Mae mam lshi yn gwybod faint o gyflog mae hi'n ei ennill bob mis, a'r swm arferol o arian y mae'n ei wario allan o'i chyfrif bob mis. A allwch chi gyfrifo faint o arian sydd gan fam lshi ar ddiwedd pob mis? Pam mae'n bwysig fod ganddi arian dros ben ar ddiwedd y mis?

Ydych chi'n gallu gweld unrhyw beth yn y gyllideb y gellid ei newid, er mwyn galluogi mam lshi i gynllunio ar gyfer cael teledu newydd?

Ac os felly, faint o amser fyddai'n ei gymryd i gynilo ar gyfer yr un rhataf?

Cyllid y mis hwn

arian sy'n dod i mewn

	£
Cyflog	1100

arian sy'n mynd allan

	£
Rhent	450
Y Dreth Gyngor	87
Gwersi nofio	23
Yswiriant Cartref	30
Bwyd	200
Trydan a Nwy	100
Campfa	33
Aelodaeth sinema	67
Costau teithio	45
Tecawê misol	20
Trwydded Deledu	12

YDYCH CHI WEDI BOD EISIAU RHYWBETH OND ERIOED WEDI GALLU EI FFORDDIO?

Ydych chi wedi cael eich gwrthod ar gyfer credyd siop, heb gynilion? Gall Green Glass Lending helpu!

Ffoniwch 0888 5469637 a dechrau ar eich taith at restr eich dymuniadau heddiw!

Dylid gwneud taliadau bob wythnos ar gyfradd gytûn; bydd peidio â gwneud hynny yn arwain at fynd â nwyddau oddi wrthydd chi. APR 1345%.

32 INCH LCD SMART TV

ONLY £199.99

42 INCH LCD SMART TV

ONLY £399.99

52 INCH LCD 1080 SMART TV

ONLY £599.99

65 INCH SUPER SMART TV

ONLY £999.99

3. Map Arian

Yn y rhan hon o'r sesiwn, dylai fod gan y grwpiau bopeth sydd ei angen arnyn nhw i rannu eu syniadau i gynorthwyo lshi. Gallai'r camau hyn fod yn syml, ond maen nhw wedi eu seilio ar y wybodaeth y mae'r grwpiau wedi'i chasglu, a byddant yn helpu lshi i wneud ei phenderfyniad.

Gan ddefnyddio'r cwestiynau isod i gael y grwpiau i ganolbwyntio ar orffen map arian lshi, gellir defnyddio hwn nawr i baratoi ymateb eu grŵp i lshi. Caniatewch amser i grwpiau roi adborth a siarad â'i gilydd ynglŷn â sut i gynorthwyo lshi.

- Ydych chi wedi meddwl am y pwyntiau mapio eto? Edrychwch eto ar ran ymchwilio eich map arian.
- Beth oedd bwysicaf i lshi?
- A wnaethoch chi gyfrifo'r opsiynau cost, a'r effaith y gallai hyn ei chael?
- Gan ddefnyddio'r wybodaeth rydych chi wedi'i chasglu, rhwch opsiynau i lshi i'w helpu i wneud ei phenderfyniad.

Awgrymiadau

- ✓ Siarad â'i mam ynghylch sut mae'n teimlo am gynilo arian.
- ✓ A yw hi'n deall beth yw gwaith benthyciwr arian didrwydded? Cyfeiriwch at wefan Stop Loan Sharks o fewn y pwynt allweddol am ragor o wybodaeth. Adolygwch yr eirfa o fewn yr adnodd i gefnogi gwybodaeth.
- ✓ A oes gan lshi ymwybyddiaeth o effaith cael benthycy arian am rywbeth nad oes ei angen? Beth ddylai ei blaenoriaethau hi fod? Gan ystyried cyllideb y teulu, beth sydd ei angen arnyn nhw, a beth sydd ei eisiau arnyn nhw?
- ✓ Gallai eistedd i lawr gyda'i mam a chyfrifo cyllideb i'r teulu gyda'i gilydd, gan ganolbwyntio ar gyfleoedd i gynilo am bethau sydd eu heisiau arnyn nhw.
- ✓ Gallen nhw gynllunio i gynilo arian trwy wneud penderfyniadau gwell am wario yn gyffredinol, fel siopa am ddillad yn llai aml neu ddefnyddio safleoedd cymharu ar gyfer biliau.

Pwynt Allweddol

TRAFODWCH

Mae rhywun yn gallu cael benthycy arian am resymau cadarnhaol a phwysig. Os na allwch chi gynilo a'ch bod yn penderfynu cael benthycy arian, beth arall ddylech chi feddwl amdano?

- Diogelu gwybodaeth ac arian rhag Twyll (gweler yr eirfa)
- Ymchwilio i bwy maen nhw'n cael benthycy arian ganddo
- Deall yr opsiynau sydd ar gael fel mathau o fenthycy – Cardiau credyd, benthyciadau a gorddrafftiau

Dolen Ddefnyddiol

Defnyddiwch y ddolen hon i ymchwilio ymhellach i risgiau defnyddio benthycwyr anghyfreithlon:

<https://www.stoploansharks.co.uk/for-education/>

pethau
i feddwl
amdanyn?

SENARIO 2

Mae brawd Abbie yn hoffi pêl-droed; mewn gwirionedd, dyna'r cyfan mae'n siarad amdano. Mae'n 19 oed ac mae newydd ddechrau ei swydd gyntaf yn gweithio fel mecanydd. Mae'n ennill ei arian ei hun nawr, ac mae mam Abbie yn dweud ei fod yn talu costau 'llety' iddyn nhw er mwyn helpu â biliau'r teulu. Mae Abbie wedi clywed ei rhieni'n siarad ac yn gwybod bod hyn hefyd er mwyn iddo allu dysgu cymryd cyfrifoldeb i ddeall yn well am fyw yn annibynnol a chyllidebu.

Mae Abbie wedi clywed ei brawd ar y ffôn â'i ffrind yn siarad am "fetio ar-lein" ers tro, ond yn ddiweddar, mae wedi mynd yn flin ac weithiau mae hi'n gallu ei glywed yn gweiddi yn ei ystafell. Dydy ei brawd ddim eisiau siarad ag unrhyw un, ac mae ar ei ffôn drwy'r amser.

1. Ymchwilio

Yn gyntaf, rhwch y dysgwyr mewn grwpiau i ymchwilio i'r wybodaeth yn y senario. Mae angen iddyn nhw gasglu eu canfyddiadau ar fap arian i'w ddefnyddio yn ystod y gweithgaredd. Gallai'r cwestiynau canlynol a awgrymir ganolbwyntio ar y canlynol yn eu trafodaethau:

- a allwch chi ddod o hyd i arian neu fathemateg yn y senario hwn?
- am beth mae Abbie yn poeni?
- pwy, neu beth, yw'r risg yma?

Wedi i'r grwpiau ymchwilio i'r senario, casglwch adborth gan alluogi pob un o'r dysgwyr i wrando ar y gwahanol wybodaeth a amlygwyd o'r senario.

Gan ddefnyddio'r wybodaeth maen nhw wedi dod o hyd iddi, trafodwch y pwyntiau canlynol gyda'r dosbarth. Gadewch i bob grŵp roi eu meddyliau, ac i ddysgwyr gasglu'r wybodaeth y mae'n bwysig ei hychwanegu at eu map arian, yn eu barn nhw.

- Beth fydddech chi'n ei wneud yn sefyllfa Abbie?
- Ydych chi'n meddwl bod gamblo yn syniad da?
- Faint mae Abbie yn ei wybod am sefyllfa ariannol ei theulu?

Pwynt Mapio

Erbyn hyn, dylai'r dysgwyr fod wedi sylweddoli bod Abbie yn canolbwyntio ar a) ei brawd, a b) y ffaith nad yw ei theulu yn ymwybodol o'r sefyllfa. Adolygwch y pwyntiau mapio hyn a chasglu syniadau ynglŷn â beth fydden nhw'n ei ddweud wrth Abbie nawr.

2. Cyfrifo

Yn aml, bydd gwneud penderfyniadau sy'n ymwneud ag arian yn golygu ystyried costau. Defnyddiwch enghraifft o benderfyniad rydych chi wedi'i wneud neu gofynnwch i'r dysgwyr feddwl am enghraifft, e.e. prynu tocyn loteri?

Gofynnwch i'r dysgwyr ystyried y costau yn gysylltiedig â senario Abbie. Sut beth fydd y penderfyniad pan fyddwch chi'n ychwanegu'r wybodaeth am arian? Mae defnyddio'r adnodd a ddarperir yn rhoi amser i'r grwpiau gyfrifo'r canlynol:

Cyllideb yw pan fydd rhywun yn gwybod faint o arian sydd ganddo, a faint o arian y mae'n ei wario. Ydych chi'n gallu cyfrifo cyllideb brawd Abbie?

Pa effaith y mae gamblo yn ei chael ar ei gyfrif banc?

Sut ydych chi'n credu mae hyn yn effeithio ar ei ffordd o fyw?

EICH CYFRIF

ARIAN I MEWN

Cyflog £1000

ARIAN ALLAN

Archeb sefydlog	£400
i'w rieni	£57
Yswiriant car	£66
Ffôn symudol	£90
Siop chwaraeon	£29
Siop fwyd	£40
Garej	

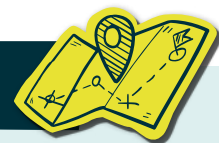
Taliadau ailadroddus

	£5
BetTree	£5
	£15
	£20
	£80
	£150

Neges yn gofyn am orddrafft

3. Map Arian

Yn y rhan hon o'r sesiwn, dylai fod gan y grwpiau bopeth sydd ei angen arnyn nhw i rannu eu syniadau i gynorthwyo Abbie. Gallai'r camau hyn fod yn syml, ond maen nhw wedi eu seilio ar y wybodaeth y mae'r grwpiau wedi'i chasglu, a byddant yn helpu Abbie i wneud ei phenderfyniad.

Gan ddefnyddio'r cwestiynau isod i gael y grwpiau i ganolbwyntio ar orffen map arian Abbie, gellir defnyddio hwn nawr i baratoi ymateb eu grŵp i Abbie. Caniatewch amser i grwpiau roi adborth a siarad â'i gilydd ynglŷn â sut i gynorthwyo Abbie.

Ydych chi wedi meddwl am y pwyntiau mapio eto? Edrychwch eto ar ran ymchwilio eich map arian.

Beth oedd bwysicaf i Abbie?

- Mae mentro yn golygu bod y canlyniad yn ansicr, a gallai fod yn gadarnhaol neu'n negyddol. Wrth gamblo, rhaid i'r rhan fwyaf o bobl ystyried ei bod yn debygol y byddant yn colli eu harian. O ddarllen y senario, ydych chi'n meddwl bod brawd Abbie yn profi canlyniadau cadarnhaol neu negyddol?

- Gan ddefnyddio'r wybodaeth rydych chi wedi'i chasglu, rhowch opsiynau i Abbie i'w helpu i wneud ei phenderfyniad.

Awgrymiadau

- ✓ Siarad â'i rhieni am ei phryderon am ymddygiad ei brawd, a'r hyn mae hi wedi'i glywed.
- ✓ Deall beth yw gamblo ar-lein, pam mae pobl yn gamblo ac yn mentro, y canlyniadau posibl a sut gallen nhw effeithio ar fywyd rhywun – yn enwedig ei iechyd meddwl a'i ddyfodol ariannol.
- ✓ Treulio amser â'i brawd a siarad ag ef ynglŷn â pham mae'n dewis mentro yn y fath fodd. Gallai hyn fod yn ffordd dda o ddangos pethau eraill iddo y gallai wario'i arian arnyn nhw, fel mynd i gêm bêl-droed gyda'i gilydd.
- ✓ Dangos ei gyllideb i'w brawd, a'r effaith mae'n ei chael.

Pwynt Allweddol – Trafodwch

Archwiliwch gyda dysgwyr pam y gallai rhai pobl hoffi profi risigau, fel gamblo, a beth allai fod ar gael i gynorthwyo â hyn.

GWERTH AM ARIAN

DEILLIANNAU DYSGU'R FFRAMWAITH CYNLLUNIO ADDYSG ARIANNOL

9-11 oed

Rwy'n gwybod bod rhai pethau yn cynnig gwerth gwell am arian na phethau eraill.

11-14 oed

Rwy'n cydnabod y gall bod yn ddefnyddiwr beirniadol fy helpu i wneud dewisiadau cyfrifol am gynilo a gwario, ac y gallai fy newisiadau effeithio ar bobl eraill.

Rwy'n deall y gallai fy nghysyniad o werth am arian gael ei effeithio gan fy ffafriaethau a'm hagweddau personol at ffactorau fel prynu'n lleol, masnach deg a masnachu moesegol.

Mae Henry wedi ymuno â'i gyngor eco yn yr ysgol, sef grŵp o ddysgwyr sydd â chyfrifoldeb i addysgu dysgwyr eraill am arbed yr amgylchedd a helpu'r ysgol i fod yn fwy eco-gyfeillgar. Heddiw, mae Roger, sy'n gweithio i gwmni trydan a nwy, wedi bod yn siarad â nhw. Esboniodd Roger, os gallen nhw gael eu ffrindiau i ddiffodd y goleuadau mewn ystafell, bod hynny nid yn unig yn achub yr amgylchedd (gan fod llai o drydan wedi cael ei ddefnyddio), ond mae'n arbed arian hefyd!

Mae Henry yn gwybod bod ei deulu'n gadael popeth ynghynn yn eu tŷ, hyd yn oed eu gwefryddion ffôn. Mae Henry eisiau i'w deulu fynd i'r parc trampolin newydd sydd wedi agor yn eu tref, ond gyda dau frawd a chwaer, nid yw'n meddwl y gallan nhw ei fforddio.

1. Ymchwilio

Yn gyntaf, rhowch y dysgwyr mewn grwpiau i ymchwilio i'r wybodaeth yn y senario. Mae angen iddyn nhw gasglu eu canfyddiadau ar fap arian i'w ddefnyddio yn ystod y gweithgaredd. Gallai'r cwestiynau canlynol a awgrymir ganolbwyntio ar y canlynol yn eu trafodaethau:

- a allwch chi ddod o hyd i arian neu fathemateg yn y senario hwn?
- beth mae Henry yn ei ddysgu oddi wrth y cyngor eco?
- beth yw'r cyfle yn y senario hwn?

Wedi i'r grwpiau ymchwilio i'r senario, casglwch adborth gan alluogi pob un o'r dysgwyr i wrando ar y gwahanol wybodaeth a amlygwyd o'r senario.

Gan ddefnyddio'r wybodaeth maen nhw wedi dod o hyd iddi, trafodwch y pwyntiau canlynol gyda'r dosbarth. Gadewch i bob grŵp roi eu meddyliau, ac i ddysgwyr gasglu'r wybodaeth y mae'n bwysig ei hychwanegu at eu map arian, yn eu barn nhw.

- Beth fydddech chi'n ei wneud yn sefyllfa Henry?
- Pam mae achub yr amgylchedd yn bwysig?
- A yw gwneud penderfyniadau gwell am yr amgylchedd yn gallu arbed arian?

Pwynt Mapio

Erbyn hyn, dylai'r dysgwyr fod wedi sylweddoli bod Henry yn canolbwyntio ar a) peidio â gallu gwneud y pethau y byddai'n hoffi eu gwneud, a b) effaith cost y gweithgareddau. Adolygwch y pwyntiau mapio hyn a chasglu syniadau ynglŷn â beth fydden nhw'n ei ddweud wrth Henry nawr.

2. Cyfrifo

Yn aml, bydd gwneud penderfyniadau sy'n ymwneud ag arian yn golygu ystyried costau. Defnyddiwch enghraifft o benderfyniad rydych chi wedi'i wneud neu gofynnwch i'r dysgwyr feddwl am enghraifft, e.e. ble i fynd ar ddiwrnod allan?

Rhowch y dysgwyr yn eu grwpiau i ystyried y costau sy'n gysylltiedig â senario Henry. Sut beth fydd y penderfyniad pan fyddwch chi'n ychwanegu hyn at y wybodaeth am arian? Mae defnyddio'r adnodd a ddarperir yn rhoi amser i'r grwpiau gyfrifo'r canlynol:

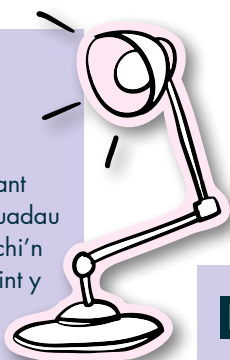
GADAEL GOLEUADAU YMLAEN

Gan fod goleuadau'n cyfrif am 15 y cant o'r defnydd o ynni, gall diffodd y goleuadau gyfrannu at leihau faint o ynni rydych chi'n ei ddefnyddio gartref. Dychmygwch faint y gallech chi ei arbed petai hyn yn cael ei ostwng i 5 y cant!

Yn ôl y daflen waith, y costau rhedeg cyfartalog ar gyfer tŷ 4 ystafell wely yw £171.40 y mis, felly gellir cyfrifo costau goleuadau trwy ganfod 15% o'r rhif hwn.

$171.40 \div 100 \times 15 = £25.71$ y mis.

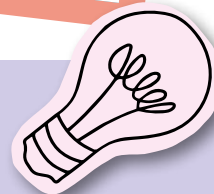
Pe byddai cost goleuadau'n cael ei lleihau, ac yn dod i 5% yn unig o'r defnydd misol, faint byddai hyn yn ei arbed i deulu Henry bob mis?

NEWID BYLBAU

Gall newid y bylbiau golau yn eich cartref o'r hen rai i fylbiau LED newydd sy'n defnyddio ynni'n effeithlon arbed tua £5 y flwyddyn fesul bwlb. Mae 12 bwlb golau yn y cartref 4 ystafell wely cyffredin. Tua faint ydych chi'n credu y gallai hyn ei arbed i chi?

Beth yw'r arbedion blynyddol a misol posibl petai teulu Henry'n newid eu bylbiau golau?

PEIDIWCH Â GADAEL DYFEISIAU YN Y MODD SEGUR

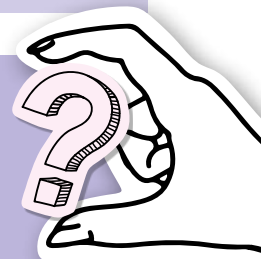
Amcangyfrifwyd bod y teulu cyffredin yn gwastraffu hyd at £85 y flwyddyn trwy adael dyfeisiau yn y modd segur. Mae hynny'n llawer o drydan (ac arian) i'w wastraffu! Y dyfeisiau gwaethaf yw gliniaduron a gwefryddion ffonau symudol.

Faint gallai hyn ei arbed i deulu Henry bob mis?

Ydych chi'n gallu cyfrifo faint gallai Henry ei arbed bob mis trwy ddilyn yr arweiniad yn yr enghreifftiau uchod?

Faint o arian allai'r teulu ei arbed?

A yw'n ddigon i gael diwrnod allan?

3. Map Arian

Yn y rhan hon o'r sesiwn, dylai fod gan y grwpiau bopeth sydd ei angen arnyn nhw i rannu eu syniadau i gynorthwyo Henry. Gallai'r camau hyn fod yn syml, ond maen nhw wedi eu seilio ar y wybodaeth y mae'r grwpiau wedi'i chasglu, a byddant yn helpu Henry i wneud ei benderfyniad.

Gan ddefnyddio'r cwestiynau isod i gael y grwpiau i ganolbwyntio ar orffen map arian Henry, gellir defnyddio hwn nawr i baratoi ymateb eu grŵp i Henry. Caniatewch amser i grwpiau roi adborth a siarad â'i gilydd ynglŷn â sut i gynorthwyo Henry.

- Ydych chi wedi meddwl am y pwyntiau mapio eto? Edrychwch eto ar ran ymchwilio eich map arian.
- Beth oedd bwysicaf i Henry?
- A wnaethoch chi gyfrifo'r opsiynau cost a'r effaith y gallai hyn ei chael?
- Gan ddefnyddio'r wybodaeth rydych chi wedi'i chasglu, rhwch opsiynau i Henry i'w helpu i wneud ei benderfyniad.

Awgrymiadau

- ✓ Siarad â'i deulu ynglŷn â pha mor bwysig yw treulio amser gwerthfawr gyda'i gilydd. Fel teulu, a allen nhw feddwl am syniadau ynglŷn â sut gallen nhw fforddio hyn?
- ✓ Defnyddio gwefan gymharu i gymharu costau cyfleustodau, ac amlygu'r arbedion a allai gael eu gwneud i'w deulu.
- ✓ A yw'r teulu'n gallu gwneud dewisiadau gwell yn ystod eu bywyd bob dydd i'w galluogi i arbed arian? A allen nhw gynllunio cyllideb deuluol, fel bod pawb yn gwybod faint o arian sy'n dod i mewn, a faint maen nhw'n ei wario? Cofiwch fod cyllideb yn gallu dangos cyfleoedd ar gyfer cynilo arian neu wario'n well.
- ✓ Gallen nhw ystyried blaenoriaethau'r teulu – beth sydd ei angen a'i eisiau ar bob aelod o'r teulu?

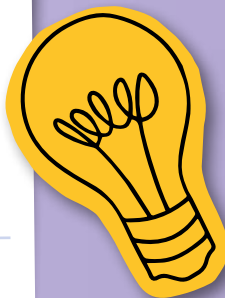

Pwynt Allweddol

– Trafodwch

Beth yw effaith ehangach diffodd goleuadau neu dynnu plwg gwefryddion?

Meddyliwch am ddiogelwch, yn ogystal â'r budd i'r amgylchedd.

pethau i feddwl? amdanynt

SENARIO 2

Mae Kenna yn hoffi coginio, mae'n coginio gartref ac yn teimlo'n gyffrous iawn y bydd yn coginio yn ei hysgol newydd fel rhan o'i hamserlen wythnosol. Mae yna hyd yn oed glwb pobi y gall hi ymuno ag ef. Yn un o'i gwersi ym mlwyddyn 6, bu'n dysgu am 'wastraff' ac mai bwyd yw un o'r meysydd gwastraff mwyaf. Mae pobl yn taflu bwyd i ffwrdd a allai gael ei ddefnyddio am nad ydyn nhw'n gwybod beth i'w wneud â'r bwyd.

Mae gwrs gyntaf Kenna am fwyd yn ei hysgol newydd yn cynnwys prosiect am wneud dewisiadau gwell i arbed arian. Mae pob un o'i ffrindiau yn mynd i edrych ar leihau cyllideb siopa, ond mae Kenna yn meddwl y gall hi ddangos hefyd sut i gael mwy am ei harian.

Teitl y prosiect yw: "Os byddwn ni'n gwneud dewisiadau gwahanol pan fyddwn ni'n siopa, sut gallwn ni arbed arian? Bwydo'ch teulu am 5 diwrnod – faint mae'n ei gostio?" Rhoddir cyllideb o £20 i Kenna a'i chyd-fyfyrywyr weithio â hi.

1. Ymchwilio

Yn gyntaf, rhowch y dysgwyr mewn grwpiau i ymchwilio i'r wybodaeth yn y senario. Mae angen iddyn nhw gasglu eu canfyddiadau ar fap arian i'w ddefnyddio yn ystod y gweithgaredd. Gallai'r cwestiynau canlynol a awgrymir ganolbwyntio ar y canlynol yn eu trafodaethau:

- a allwch chi ddod o hyd i arian neu fathemateg yn y senario hwn?
- ar beth mae Kenna yn canolbwyntio?
- beth yw'r cyfle yn y senario hwn?

Wedi i'r grwpiau ymchwilio i'r senario, casglwch adborth gan alluogi pob un o'r dysgwyr i wrando ar y gwahanol wybodaeth a amlygwyd o'r senario.

Gan ddefnyddio'r wybodaeth maen nhw wedi dod o hyd iddi, trafodwch y pwyntiau canlynol gyda'r dosbarth. Gadewch i bob grŵp roi eu meddyliau, ac i ddysgwyr gasglu'r wybodaeth y mae'n bwysig ei hychwanegu at eu map arian, yn eu barn nhw.

- **Beth fydddech chi'n ei wneud yn sefyllfa Kenna?**
- **Mae Kenna yn meddwl y gall gael mwy am ei harian, yn ogystal â bodloni'r gyllideb. Gallai wneud hyn mewn dwy ffordd – Mae 'Gwerth am Arian' yn golygu cymharu opsiynau wrth brynu, e.e. prynu bisgedi di-frand sy'n blasu cystal â rhai brand. Mae 'Gwerth Arian' yn golygu deall bod gwerth i arian, a'i wario'n dda ar sail hynny e.e. rydych chi eisiau cael cymaint â phosibl â £5, ac felly'n prynu 5 peth am £1 yr un. Pa un ydych chi'n credu y bydd Kenna yn ei ddewis yn y senario hwn? A allai ddefnyddio'r ddau ddull?**
- **A fyddai Kenna yn gallu cynorthwyo'i chyd-fyfyrywyr â'r syniadau hyn?**

Pwynt Mapio

Erbyn hyn, dylai'r dysgwyr fod wedi sylweddoli bod Kenna yn canolbwyntio ar a) cael briff y prosiect yn gywir, a b) sut mae'n gallu dangos ei bod wedi gwneud dewisiadau da â'i chyllideb. Adolygwch y pwyntiau mapio hyn a chasglu syniadau ynglŷn â beth fydden nhw'n ei ddweud wrth Kenna nawr.

2. Cyfrifo

Yn aml, bydd gwneud penderfyniadau sy'n ymwneud ag arian yn golygu ystyried costau. Defnyddiwch enghraifft o benderfyniad rydych chi wedi'i wneud neu gofynnwch i'r dysgwyr feddwl am enghraifft, e.e. pa gynhwysion i'w defnyddio?

Rhowch y dysgwyr yn eu grwpiau i ystyried y costau sy'n gysylltiedig â senario Kenna. Sut beth fydd y penderfyniad pan fyddwch chi'n ychwanegu hyn at y wybodaeth am arian? Mae defnyddio'r adnodd a ddarperir yn rhoi amser i'r grwpiau gyfrifo'r canlynol:

Trwy adio symiau pob un o'r cynhwysion, a ydych chi'n gallu cyfrifo cost pob un o brydau bwyd Kenna?

Ydych chi'n gallu cymharu hyn â'r gyllideb gychwynnol a roddwyd iddi (£20), a chyfrifo a yw hi wedi arbed arian?

A allai Kenna arbed mwy o arian trwy brynu nwyddau heb frand?

Rhestr Siopa

Pasta (sbageti)	50c
Blawd	£1
Menyn	80c
Llaeth	70c
Perlysiâu sych cymysg	50c
Cyw iâr cyfan	£4.50
Bara	£1
Tatws	£1
Tomatos Tun	30c
Caws	£1.70

CYNLLUN PRYDAU BWYD WYTHNOSOL KENNA

Cardiau Rysáit

**BRECHDAN
CYW IÂR A
CHAWS**

Cardiau Rysáit

PEI CYW IÂR

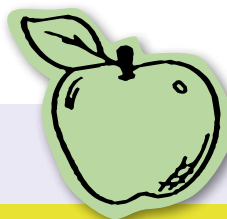
Cardiau Rysáit

**PASTA CYW IÂR
A THOMATO**

Cardiau Rysáit

**PRYD TATWS A
CHYW IÂR POB**

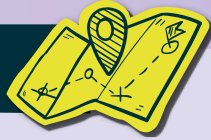
**BWYDWCH
EICH TEULU AM**

5

DIWRNOD

3. Map Arian

Yn y rhan hon o'r sesiwn, dylai fod gan y grwpiau bopeth sydd ei angen arnyn nhw i rannu eu syniadau i gynorthwyo Kenna. Gallai'r camau hyn fod yn syml, ond maen nhw wedi eu seilio ar y wybodaeth y mae'r grwpiau wedi'i chasglu, a byddant yn helpu Kenna i wneud ei phenderfyniad.

Gan ddefnyddio'r cwestiynau isod i gael y grwpiau i ganolbwyntio ar orffen map arian Kenna, gellir defnyddio hwn nawr i baratoi ymateb eu grŵp i Kenna. Caniatewch amser i grwpiau roi adborth a siarad â'i gilydd ynglŷn â sut i gynorthwyo Kenna.

Ydych chi wedi meddwl am y pwyntiau mapio eto? Edrychwch eto ar ran ymchwilio eich map arian.

- Beth oedd bwysicaf i Kenna?
- A wnaethoch chi gyfrifo'r opsiynau cost a'r effaith y gallai hyn ei chael?
- Gan ddefnyddio'r wybodaeth rydych chi wedi'i chasglu, rhwch opsiynau i Kenna i'w helpu i wneud ei phenderfyniadau.

Awgrymiadau

- ✓ Trafod ei syniad am brosiect â'i hathro ar y dechrau, i sicrhau ei bod ar y trywydd cywir.
- ✓ Defnyddio gwybodaeth a gafodd o gyfrifiadau i ddangos yr arbedion ariannol a allai gael eu gwneud.
- ✓ Esbonio sut mae hi wedi dehongli gwerth am arian a/neu werth arian yn ei phrosiect, gan amlygu hyn yn ei gwaith.
- ✓ Ar beth allai hi fod wedi gallu gwario'r arian y mae wedi'i arbed? A allai fod o fudd i gyllideb y teulu mewn rhyw ffordd?
- ✓ Trwy helpu â'r siopa a'r coginio gyda'i gilydd, a fu datblygiad ehangach hefyd o ran perthynas Kenna â'i theulu?

Pwynt Allweddol

– Trafodwch

Beth sy'n gwneud i rywbeth flasu'n well, para'n hwy neu'n iachach?

Pam mae pobl yn talu mwy am bethau dim ond am ei fod yn frand maen nhw'n ei adnabod?

Pa bethau ydych chi ddim ond yn eu bwyta os ydyn nhw'n frand – creision, ffa pob, bisgedi neu rawnfwyd?

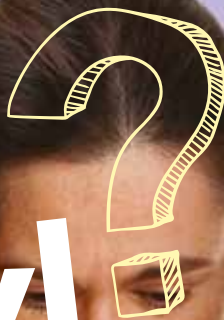
A oes effaith ehangach wrth wneud penderfyniadau gwell am siopa bwyd?

Ystyriwch faint mae gwastraff bwyd yn effeithio ar yr amgylchedd, gan feddwl nid yn unig am wastraff bwyd, ond am y pecynnu sy'n cael ei ddefnyddio, a ble mae gwastraff yn mynd.

**pethau
i feddwl
amdanynt**

GEIRFA

APR	Cyfanswm cost benthyciad, gan ystyried y llog rydych chi'n ei dalu, unrhyw gostau eraill a phryd mae'r taliadau'n ddyledus. Defnyddir ef fel ffordd o gymharu gwahanol gynhyrchion benthycia; yr uchaf yw'r APR, y drutaf yw'r benthyciad
ASK TO BUY	Proses i alluogi pobl ifanc i ofyn am gael prynu credydau gemau gan oedolyn
BIL	Datganiad sy'n dangos faint o arian sy'n ddyledus am rywbeth (e.e. nwy, trydan, ffôn)
LLETY	Taliad i rieni sy'n cyfrannu at gostau byw am dŷ
BENTHYCA	Cael arian o rywle yr ydych yn bwriadu ei dalu'n ôl. Gallech chi fenthycia'n anffurfiol gan ffrindiau neu deulu neu gael benthyciad ffurfiol, gyda chytundeb ysgrifenedig, gan fanc neu gymdeithas adeiladu
BRAND	Gwneuthuriad wedi'i ddangos gan stamp neu logo
CYLLIDEB	Proses rheoli'ch arian a'r cydbwysedd rhwng eich incwm a'ch alldaliadau
DEWIS	Y cyfle i ddewis
SAFLE CYMHARU	Gwefan sy'n galluogi pobl i edrych ar gyfleoedd i arbed arian trwy gymharu sefydliadau sy'n cynnig gwasanaeth sydd ei angen arnynt
DEFNYDDIWR	Rhywun sy'n prynu nwyddau neu wasanaethau
DIDYNIADAU	Symiau wedi eu cymryd o'ch cynilion neu'ch cyflogau
ENILLION	Arian a enillwyd trwy gyflogau
CYNGOR ECO	Grŵp o bobl ifanc sy'n gweithio gyda'i gilydd mewn ysgol i wneud penderfyniadau da er budd yr amgylchedd a'r gymuned
TWYLL	Pan fydd rhywun yn twyllu dioddefwr yn anonest ac yn fwrriadol er mwyn cael eiddo neu arian er ei fudd personol
GAMBLO	Betio arian, sy'n gallu arwain naill ai at ennill neu golli – er enghraifft, trwy chwarae'r loteri, peiriannau ffrwythau neu gemau casino
CYNHWYSION	Eitemau sy'n creu pryd bwyd, o'u rhoi gyda'i gilydd
INCWM	Arian sy'n dod i chi trwy enillion, rhoddion, gwerthu pethau sy'n eiddo i chi, gan eich rhieni, ac ati
LLOG	Y ganran sy'n cael ei thalu ar gynilion neu'i chodi ar fenthyciadau
BENTHYCIWR ARIAN DIDRWYDDED	Rhywun sy'n rhoi benthyciad arian heb ei fod wedi'i reoleiddio i wneud hynny. Gan nad yw wedi'i reoleiddio, nid oes terfyn ar y gyfradd llog y mae'n ei chodi, a'r cosbau sy'n gallu cael eu rhoi
LOTERI	Math o gamblo sy'n cynnwys tynnu rhifau am wobwr (e.e. y Loteri Genedlaethol)
MAP ARIAN	Diagram o lwybrau dewis ar gyfer unigolyn i ddelio â senario
PWYNT MAPIO	Cyfle i ailedrych ar wybodaeth i gefnogi'r Map Arian
ANGHENION	Y rhain yw'r pethau sy'n gwbl angenrheidiol; y pethau y gallwch chi wir ddim gwneud hebddyn nhw
BANCIO AR-LEIN	Dull bancio lle caiff taliadau eu gwneud dros y rhyngwrwyd
BET AR-LEIN	Cyfle i ddefnyddio apiau gemau ar-lein i gamblo
BLAENORIAETHAU	Rhoi taliadau neu bryniannau yn nhrefn eu pwysigrwydd
PRYNU	Prynu rhywbeth (eitem neu wasanaethau)
DERBYNNEB	Ffordd ysgrifenedig i gadarnhau bod eitem neu swm o arian wedi cael ei dderbyn
RYSÂIT	Cyfarwyddiadau ar gyfer sut i ddefnyddio cynhwysion
CYFRIFLEN	Dogfen gan y banc neu'r gymdeithas adeiladu sy'n dangos eich holl daliadau diweddar i'ch cyfrif, a thaliadau allan ohono. Dylech chi wirio'r gyfriflen â'ch cofnodion eich hun
GWERTH AM ARIAN	Deall yr opsiynau ar gyfer prynu eitem neu wasanaeth (e.e. 2 am bris 1 neu 50% oddi ar werthiannau)
GWERTH ARIAN	Nifer y nwyddau neu'r gwasanaethau y gellir eu cyfnwied am swm o arian (e.e. beth yw gwerth pob darn arian neu arian papur)
PETHAU SYDD EU HEISIAU ARNOCH CHI	Y rhain yw'r eitemau, y gwasanaethau neu'r profiadau yr hoffech chi eu prynu pe bai arian gennych i wneud hynny

ATEBION SENARIOS

Bryony (tud. 8-9)

£7.50 - £1.20 = £6.30
£16.99/6.30 = 2.69

Wedi'i dalgrynny i fyny, byddai'n cymryd **3 wythnos** i gynilo ar gyfer y bag.

Pe byddai'n addasu ei bag ei hun gyda phennau ffabrig a gemau, byddai'n costio **£6**, sy'n golygu y gallai defnyddio ei chynilion o un wythnos o arian poced i addurno ei bag.

Dylan (tud. 10-14)

Pwynt Saffir a 150 Bar Aur = £39.99 + £49.99 = sy'n costio **£89.98**

Mae hyn wedi achosi i ofalwr Dylan fynd i'w gorddrafft –

£89.98 (cost twyllu) – 44.95 (y swm ar y sgrin) = **£45.03** – y swm gwreiddiol a oedd ar ôl yn ei chyfrif.

Ryan (tud. 14-15)

5.35 + 6.71 + 4.51 = £16.57
19.99 – 16.57 = 3.42

Mae gan Ryan **£3.42 ar ôl i'w gynilo**.

Sian (tud. 16-19)

Os yw'n teithio i'r siopau:
30 x 0.40 = £12
10 + 5 + 7 = £22
= £34

Os yw'n prynu ar-lein:
£22 plws gostyngiad 10%, felly
22/100 x 10 = 2.20
22 – 2.20 = £19.80

34 – 19.80 = **arbed £14.20**.

Ishi (tud. 20-23)

1100 – 1067 = £33 ar ôl

Gallai mam Ishi wario llai ar fwyd tecawê a chanslo ei haelodaeth sinema am ychydig fisoedd, a fyddai'n arbed cyfanswm o **£87 y mis**.

£199.99/87 = 2.30, a fyddai'n 3 wedi'i dalgrynny i'r rhif cyfan agosaf, felly byddai'n cymryd 3 mis i gynilo am y teledu clyfar rhataf.

Abbie (tud. 24-25)

Treuliau misol brawd Abbie, heb gynnwys betiau, yw

£682. Mae'n betio £275 y mis, sy'n dod i gyfanswm o **£957**.

Mae hyn yn golygu na fydd gan frawd Abbie lawer o arian o gwbl ar ôl y mis hwn i gynilo neu hyd yn oed fynd allan.

Henry (tud. 26-29)

Petai cost goleuadau'n cael ei lleihau i 5%, byddai'n costio

171.40/100 x 5 = £8.57
£25.71 - £8.57 = **arbediad £17.14**

Gan leihau costau rhedeg y tŷ o £171.40 i **£154.26 y mis**.

Petai teulu Henry'n newid eu bylbiau golau i rai sy'n defnyddio ynni'n fwy

effeithlon, byddai hyn yn – 12 x 5 = £60 y flwyddyn
60/5 = 12 **felly £5 y mis**

Petai teulu Henry'n diffodd eu dyfeisiau, gallent arbed **£7.08 y mis**.

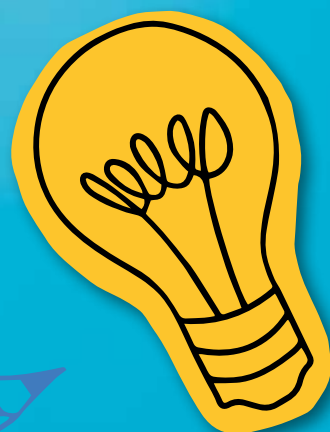
Gallent arbed cyfanswm o **£29.22 y mis**, sy'n golygu y gallai teulu Henry fforddio tocyn teulu i'r parc trampolinio.

Kenna (tud. 30-34)

Mae rhestr siopa Kenna'n dod i £12

Bydd yn arbed **£8.00**.

Crëwyd Money Mapping gan Arian yr Ifanc (sy'n rhan o Fenter yr Ifanc) i helpu i roi'r wybodaeth, y sgiliau a'r agweddau sydd eu hangen arnoch i wneud penderfyniadau gwybodus am reoli eich arian. Trwy archwilio themâu yn ymwneud â'r cwestiynau uchod a phynciau allweddol fel cynilo, benthyca a byd gwaith, bydd Money Mapping yn eich helpu i ddod yn alluog yn ariannol fel y gallwch reoli eich arian yn llwyddiannus a chyflawni eich nodau yn y dyfodol.

Cyhoeddwyd gan Arian yr Ifanc
(sy'n rhan o Fenter yr Ifanc)
Young Enterprise
The Coram Campus
41 Brunswick Square
Llundain
WC1N 1AZ

www.young-enterprise.org.uk

Mae Young Enterprise yn elusen gofrestredig. Rhif cofrestredig 313697 © 2020. Young Money.